

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Sandnerové a soudkyň Mgr. Ivety Postulkové a JUDr. Petry Kamínkové ve věci

žalobkyně: **P. B.**, narozena dne X
bytem X
zastoupena Mgr. Jiřím Tomolou, advokátem
sídlem V celnici 1034/6, 110 00 Praha 1

proti
žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
sídlem Palackého náměstí 375/4, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 27. 1. 2025 č. j. MZDR 30616/2024-3/PRO,

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 27. 1. 2025 č. j. MZDR 30616/2024-3/PRO se zrušuje a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 12 270 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Jiřího Tomoly, advokáta.

Odůvodnění:

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhá zrušení shora označeného rozhodnutí, jímž ministr zdravotnictví (dále též „ministr“) zamítl rozklad žalobkyně proti rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví (dále též „žalovaný“) ze dne 24. 7. 2024 č. j. MZDR 20144/2023-6/PRO. Tímto

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

rozhodnutím žalovaný zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky 300 000 Kč za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále též „*zákon č. 297/2021 Sb.*“).

2. Proti tomuto rozhodnutí brojí žalobkyně podanou žalobou.
3. Žalobkyně namítá splnění podmínek pro odškodnění za nezákonnou sterilizaci. Uvádí, že jí dne 30. 4. 2003 v nemocnici X, ve věku 22 let, byla provedena sterilizace bezprostředně po porodu císařským řezem. Souhlas se sterilizací jí byl předložen k podpisu při předoperační přípravě před porodem, aniž by byla jakkoli poučena o její povaze a následcích, v časové tísní jej podepsala. Byla přijata k hospitalizaci v 6:00 hodin a císařský řez s operací proběhl téhož dne, dne 30. 4. 2003, v 8:00 hodin. Žalobkyně namítá, že absentoval její informovaný souhlas se zákrokem sterilizace. Z podstaty věci nemohlo dojít ani k vyšetření žalobkyně v souladu s požadavky § 11 směrnice ministerstva zdravotnictví ČSR ze dne 17. prosince 1971 o provádění sterilizace, č. LP-252.3-19.11.71 (dále též „*Směrnice*“), věc nebyla projednána před sterilizační komisí, která se ani nemohla sejít. Před plánovaným zákrokem byla žalobkyně ve stresu a již pod vlivem léků a nebyla ani schopna objektivně učinit svobodné, informované a uvážlivé rozhodnutí o nezvratném lékařském zákroku, který trvale ovlivnil její budoucí život. Jelikož v mezidobí byla zdravotnická dokumentace skartována, žalobkyně navrhla slyšení své sestry A. B. jako svědka, což žalovaný odmítl provést. Žalobkyně přitom doložila lékařskou zprávu, která potvrzuje její sterilizaci; potvrzení o skartaci zdravotnické dokumentace; vyjádření nemocnice ke stížnosti žalobkyně na provedenou skartaci; a odpověď žalovaného na žádost o informace ohledně pochybení nemocnice při skartaci zdravotnické dokumentace. Žalobkyně namítá nezákonnost napadeného rozhodnutí a nesprávné posouzení věci, kdy ani nedůvodně nebyla slyšena její jmenovaná sestra. Žalovaný tak postupoval v rozporu s již rozhodovací praxí v obdobných věcech, poukazuje na rozsudky krajských soudů i Nejvyššího správního soudu. Žalobkyně přitom předložila plausibilní tvrzení, které žalovaný nevzal ve zřetel. Navíc se jednalo v předmětné věci o jednání, které bylo v minulosti opakovaně identické pro obdobné případy zavedeného vzorce chování správních orgánů. Žalobkyně však nemůže být postižena za to, že její zdravotnická dokumentace byla již skartována. V daném řízení tak žalovaný nezjistil stav věci bez důvodných pochybností, ačkoli je povinen zjistit všechny rozhodné okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu.
4. Žalovaný v písemném vyjádření k žalobě jednou větou navrhl žalobu zamítnout.
5. Městský soud v Praze přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí v rozsahu uplatněných žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále též „*s. ř. s.*“), a vycházel přitom ze skutkového i právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). O věci samé rozhodl bez nařízení jednání, jelikož žalobkyně ani žalovaný po řádném poučení soudem ve stanovené lhůtě svůj nesouhlas s takovým projednáním věci nevyjádřili, souhlasili tudíž konkludentně (§ 51 s. ř. s.).
6. Soud shledal podanou žalobu důvodnou.
7. Ze správního spisu vyplývají tyto rozhodné skutečnosti.
8. Dne 30. 6. 2023 požádala žalobkyně, tehdy žadatelka, žalovaného o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní provedení sterilizace (dále též „*Žádost*“) při porodu císařským

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

řezem druhého dítěte. K Žádosti připojila zdravotnickou dokumentaci. Z propouštěcí zprávy porodnice vyplývá, že žadatelka byla přijata do nemocnice v X dne 30. 4. 2003 v 6:00 hodin v 36.-37. týdnu těhotenství k porodu jako secundipara (druhorodička), první dítě bylo porozeno SC (císařským řezem), byl 1 samovolný potrat, předpokládané datum porodu bylo dne 26. 5. 2003. Porod, kterému předcházela odtok plodové vody, byl ukončen dne 30. 4. 2003 v 8:00 hodin akutně, císařským řezem v celkové anestezii, plod byl suspektní, za porodu žadatelce byly podávány léky uterotonika, analgetika opiáty, analgetika a antibiotika. Porod, který vedl lékař, byl vyhodnocen za rizikový. Narodila se dívka s porodní hmotností 2220 gramů, Apgar skóre měla 9, 10, 10. Na zprávě je poznámka: „Žádost o sterilizaci“. Žadatelka byla z nemocnice propuštěna dne 3. 5. 2003 v 11:00 hodin. Podle lékařské zprávy lékaře gynekologa ze dne 12. 1. 2022 je u osoby žadatelky uvedeno: „*Stp SC 2x, při 2. SC legální sterilizace dle dokumentace /předáno a ofoceno pac./... Res st pac, stp sterilisationem sec Pommeroy*“. Městská nemocnice X, dne 27. 6. 2022 sděluje žadatelce k její žádosti, že „*zdravotnická dokumentace na jméno ...vztahující se k provedení sterilizace dne 30. 4. 2003 v Městské nemocnici X v nemocnici již není uložena. Pokud byla v uvedené době sterilizace provedena po porodu, záznam o provedení sterilizace byl součástí porodopisu. Porodopisy jsou spisovnou uchovávány po dobu 10-ti let a poté jsou skartovány.*“ Podle vyjádření Městské nemocnice X ze dne 4. 10. 2022 byla skartace porodopisů z roku 2003 provedena dne 24. 2. 2014, o tom byl připojen protokol. Z odpovědi žalovaného na žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ze dne 17. 10. 2022 vyplývá, že skartační doba porodopisu je 40 let od ukončení hospitalizace rodičky nebo 10 let od jejího úmrtí.

9. Dne 14. 7. 2023 žalovaný požádal Městskou nemocnici X o zdravotnickou dokumentaci žadatelky.
10. Dne 24. 7. 2024 Městská nemocnice X zaslala žalovanému kopii operační knihy žadatelky s protokolem o skartačním řízení s tím, že zdravotnická dokumentace byla skartována. Z kopie rukou psaného dvouřádkového záznamu z operační knihy ze dne 30. 4. 2003 vyplývá, že gravidita žadatelky byla ukončena v 37. týdnu, byl proveden SC a sterilizace.
11. Dne 12. 7. 2024 žalovaný vyzval žadatelku k návrhům na doplnění dokazování.
12. Dne 25. 7. 2024 bylo žalovanému doručeno písemné vyjádření žadatelky, která v něm zopakovala svá tvrzení ze Žádosti a připojila kopii operační knihy. Navrhuje slyšet jako svědka A. B., která ji navštívila po zákroku v nemocnici.
13. Žalovaný rozhodnutím (24. 7. 2024 č. j. MZDR 20144/2023-6/PRO) Žádost zamítl. V odůvodnění uvedl, že u žadatelky byla provedena sterilizace, avšak nelze postavit na jisto, zda se tak stalo v rozporu s právem, neboť zdravotnická dokumentace není z větší části dostupná a nelze ověřit, zda došlo k porušení právních předpisů vztahujících se k provádění sterilizačních zákroků. Tvrzení o časové tísní a nedostatečném poučení o povaze zákroku žadatelka neprokázala, ačkoli byla k jeho doložení výslovně vyzvána a poučena o druzích důkazních prostředků, jak je lze navrhopvat. Žadatelka nedoložila, že by u ní sterilizace byla provedena v rozporu s příslušnými právními předpisy. Za situace, kdy zdravotnické dokumentace není k dispozici a nebyly předloženy žádné další relevantní důkazy, nelze konstatovat, že by došlo k provedení sterilizace takovým způsobem, který by zakládal její protiprávnost. K návrhu na výslech A. B. jako svědka, uvedl, že vzhledem k časovému odstupu od provedené sterilizace a příbuzenskému vztahu mezi žadatelkou a jmenovanou má důvodné pochybnosti o přesnosti, věrnosti a výpovědní hodnotně takového svědectví. Z

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

podstaty věci nemohla jmenovaná být osobně přítomna jak podpisu souhlasu s provedením sterilizace ze strany žadatelky, tak jejímu provedení, a tudíž bezprostředně vnímat okolnosti sterilizace a její případné provedení v rozporu s právem. Proti tomuto rozhodnutí podala žadatelka rozklad.

14. Napadeným rozhodnutím (ze dne 27. 1. 2025 č. j. MZDR 30616/2024-3/PRO) ministr podaný rozklad zamítl. V odůvodnění uvedl, že k tvrzení žadatelky, že její žádost o provedení sterilizace byla nezákonná, protože ji podepsala těsně před provedením císařského řezu na operačním sále bez předoperačních vyšetření, bez náležitého poučení a bez řádného projednání sterilizační komisí, žadatelka nepředložila žádný důkaz. Žalovanému se nepodařilo pravdivost tvrzení žadatelky ověřit, jelikož zdravotnická dokumentace vztahující se k hospitalizaci a sterilizaci dne 30. 4. 2003 byla skartována. Žádost mohla žadatelka podepsat i například při návštěvě těhotenské ambulance na pravidelné kontrole průběhu těhotenství, kde mohla být řádně poučena. K námitce neprojednání žádosti sterilizační komisí ministr uvádí, že se nejedná o vadu, která by zakládala pochybnosti o vážnosti, svobodě a prostotě omylu žadatelkou uděleného souhlasu ve smyslu § 3 odst. 1 a 2 zákona č. 297/2021 Sb. či jeho rozpor s právem. Nejde o okolnost, která by byla podle zákona č. 297/2021 Sb. rozhodná pro přiznání odškodnění. K tvrzení, že žadatelka nebyla vyšetřena před operací, na žádné takové vyšetření si nepamatuje, uvádí, že je logické a přirozené, že si žadatelka nemůže po 20 letech průběh hospitalizace pamatovat. Výsledky vyšetření laboratorních a zobrazovacích vyšetření, včetně interního konzilia, jsou uvedeny ve statistické lékařské zprávě, kterou žadatelka zaslala do spisu, vyšetření tedy žadatelka podstoupila. Tvrzení žadatelky tak nelze považovat za věrohodná. Žadatelka může uvést jakékoli tvrzení, že sterilizace proběhla v rozporu s právem, nemůže se ovšem jednat o tvrzení ničím nepodložené, což je případ žadatelky. Ministr se ztotožnil s postupem žalovaného, který k předvolání žadatelkou navrhované svědkyně nepřistoupil, jelikož z návrhu žadatelky bylo zřejmé, že navrhovaná svědkyně obdržela informace týkající se tvrzené sterilizace žadatelky od žadatelky, ty jsou pouze zprostředkované a s odstupem času. V souladu se zásadou materiální pravdy zakotvenou v § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „*správní řád*“), žalovaný vyvinul úsilí za účelem opatření zdravotnické dokumentace žadatelky, když postupem podle § 7 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. požádal o její poskytnutí. Žadatelčina tvrzení o okolnostech protiprávnosti sterilizace nelze shledat hájitelnými, neboť nejsou podepřena žádnými indiciemi. Žadatelka například ve své žádosti uvedla, že žádost o provedení sterilizace podepsala na sále. Podle ministra to není myslitelné, neboť operační sál se musí udržovat vysoce sterilní podle zásad asepse, není proto možné, aby zde probíhala jakákoli administrativa. Takové tvrzení je nedůvěryhodné a nehájitelné. K podpisu žádosti o sterilizaci na operačním sále nemohlo dojít. V případě žadatelky v řízení nebylo prokázáno, že sterilizace byla provedena v rozporu s právem ve smyslu § 3 zákona č. 297/2021 Sb.
15. Při svém rozhodování soud vycházel zejména z následující právní úpravy v rozhodném znění:
16. Podle § 2 zákona č. 297/2021 *oprávněnou osobou je fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 (dále jen „rozhodné období“) ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.*
17. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 *sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabráňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném*

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.

18. Podle ust. § 3 odst. 2 zákona č. 297/2021 *porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 se rozumí zejména působení na oprávněnou osobu v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabraňujícími plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.*
19. Podle § 23 odst. 1 věty první zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (dále též „zákon o péči“) *zdravotnický pracovník způsobilý k výkonu příslušného zdravotnického povolání informuje pacienta (...) o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích.*
20. Podle ust. § 27 zákona o péči sterilizace *se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.*
21. Konkrétní podmínky pro provedení sterilizace obsahovala v rozhodné době Směrnice. Podle § 11 věty druhé této směrnice *před zákonem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní.*
22. Úvodem považuje soud za vhodné připomenout účel právní úpravy odškodňování za protiprávní sterilizace, která je obsažena v zákonu č. 297/2021. Prostřednictvím tohoto zákona se stát vyrovnává s vlastním pochybením, které v letech minulých vedlo k razantním zásahům do základních práv žen, u nichž byla provedena sterilizace bez jejich informovaného souhlasu. Nápravy však nemůže být dosaženo pouze vytvořením zákonné úpravy. Aby bylo možné tento prostředek nápravy považovat za efektivní, je třeba také jeho adekvátní aplikace na jednotlivé případy. Jak dovodila soudní judikatura, příslušné správní orgány musí v těchto případech ve větší míře aplikovat zásadu vstřícnosti a řádného poučení účastníků správního řízení. Požadavek efektivit by rovněž nebyl naplněn, pokud by správní orgány (tedy žalovaný a ministr) formalisticky lpěly na prokázání nelegality dotyčné sterilizace (viz např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2023 č. j. 8 Ad 6/2023-33). Je taktéž nutné, aby správní orgány vyvinuly aktivitu k vlastnímu zjišťování skutkového stavu. I když se stále jedná o řízení o žádosti, do značné míry se v něm uplatní i vyšetřovací zásada z řízení ex officio (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024 č. j. 9 As 61/2023-65).
23. K přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 297/2021 musí dojít při splnění čtyř podmínek, a sice (1.) podání žádosti do 3 let od účinnosti zákona č. 297/2021, (2.) žadatelka byla podrobena sterilizaci, (3.) ke sterilizaci došlo v rozhodném období od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012 a (4.) sterilizace byla provedena v rozporu s právem.
24. Žádost žalobkyně byla zamítnuta s odůvodněním, že žalobkyně neunesla důkazní břemeno ve vztahu k tvrzení, že sterilizace byla provedena v rozporu s právem. Naplnění prvních tří kritérií žalovaný nezpochybnil.

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

25. V první řadě se soud proto zabýval otázkou, zda žalovaný v zájmu naplnění zásady součinnosti a zásady materiální pravdy dostal své poučovací povinnosti, tedy zda řádně poučil žalobkyni o tom, jaké skutečnosti měla doložit a případně i jakým způsobem.

Ze správního spisu vyplývá, že žalovaný žalobkyni doručil písemnost „*Informace o řízení, poučení o právech a povinnostech v řízení, poučení o možnosti navrhnout další důkazy, poučení o právu seznámit se s podklady před vydáním rozhodnutí dle § 36 odst. 3 správního řádu*“ ze dne 12. 7. 2024 č. j. MZDR 20144/2023-5/PRO (dále též „*poučení ze dne 12. 7. 2024*“), v níž zejména uvedl na str. 2 následující poučení: „*Jednorázové odškodnění (dále jen „nárok“) lze přiznat pouze tehdy, je-li v řízení prokázáno pravdivé tvrzení žadatelky o provedení sterilizace a o její protiprávnosti. Žadatelka musí tvrdit a důkazy prokázat, že u ní došlo ke sterilizaci a že byla provedena v rozporu s právem. Výsledek řízení o její žádosti je tak závislý i na její součinnosti a aktivitě v průběhu řízení. Jestliže jsou ve spise shromážděny důkazy, které prokazují sterilizaci a její protiprávnost, pak ministerstvo nárok přiznává, v opačném případě se žádost zamítá. Sterilizace a její protiprávnost se prokazuje na základě podkladů (dále také jen „důkaz“), které zašle žadatelka nebo které na základě návrhu žadatelky opatří ministerstvo. Ministerstvo připomíná, že již v žádosti o přiznání nároku je žadatelka povinna vylíčit (tvrdit) všechny rozhodné skutečnosti případu a okolnosti, za nichž ke zdravotnímu výkonu sterilizace došlo, a zároveň je povinna označit listiny a jiné důkazní prostředky, kterých se na podporu svého nároku dovolává (§ 6 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb.). ...K prokázání svých pravdivých tvrzení může žadatelka navrhnout jakýkoliv důkaz, který může sám o sobě nebo ve spojení s jinými důkazy přispět k objasnění věci či prokázat skutečnosti, které jsou podle zákona rozhodné pro přiznání nároku. Mezi takové důkazy se řadí například listiny, odborné vyjádření, znalecký posudek, svědecká výpověď, skutečnosti známé z úřední činnosti, podklady od jiných správních orgánů nebo orgánů veřejné moci (policie, soud) apod. Listina může mít například podobu lékařské zprávy a další zdravotnické dokumentace (porodopis, chorobopis, operační vložka chirurgická do záznamu o zdraví a nemoci, operační protokol, souhrn chorobopisu, zpráva ošetřujícímu lékaři, propouštěcí zpráva apod.), žádosti o provedení sterilizace, rozhodnutí či protokolu o jednání sterilizační komise, odborného vyjádření, zprávy o šetření veřejného ochránce práv v souvislosti s provedením sterilizace žadatelce, dokumentu svědčícího o poskytnutí dávky podle předpisů o sociálním zabezpečení v souvislosti s provedením sterilizace (například rozhodnutí o poskytnutí dávky podle ustanovení § 35 vyhlášky č. 152/1988 Sb.). ... V případě návrhu na svědeckou výpověď je zapotřebí dostatečně konkrétně identifikovat navrhovaného svědka jménem, příjmením, adresou bydliště nebo místem podnikání a současně uvést, kterou z tvrzených skutečností může svědek svou výpovědí doložit a z jakého důvodu tomu tak je, tj. čeho konkrétně byla osoba přímým svědkem. ...Jako skutečnosti známou z úřední činnosti ministerstva může sloužit například konkrétní dřívější rozhodnutí ministerstva, které žadatelka označí např. tak, že uvedete odkaz na jeho číslo jednací (č.j.) s uvedením, o jaké věci bylo řízení vedeno a co se jím má prokázat.“ V poučení ze dne 12. 7. 2024 žalovaný dále žalobkyni vyzval ke sdělení dalších konkrétních návrhů (důkazů) na doplnění dokazování ve smyslu výše uvedeného poučení, které prokazují provedení sterilizace, okolností, za kterých byla sterilizace provedena, a její provedení v rozporu s právem. V návaznosti na citaci tvrzení, která žalobkyně uvedla v žádosti, žalovaný žalobkyni rovněž poučil „o tom, že je třeba k prokázání shora uvedených jednotlivých tvrzení, jež se týkají rozhodných okolností, za nichž k provedení sterilizace došlo, předložit nebo označit důkazy ve smyslu shora uvedeného poučení.“ Dále žalovaný žalobkyni požádal „o sdělení informace, jestli jste již v minulosti nějaké finanční odškodnění újm či zadoostiučnění z důvodu předmětné protiprávní sterilizace od nemocnice, ve které k zákroku došlo, obdržela.“*

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

26. Soud na základě uvedeného se ztotožňuje se žalovaným, že žalobkyni poskytl řádné poučení o možných důkazních návrzích. Ze spisového materiálu také vyplynulo, že se sám pokusil získat příslušnou zdravotnickou dokumentaci, avšak stejně jako žalobkyně v tomto ohledu neuspěl. Lze také konstatovat, že žalobkyně na poučení žalovaného reagovala a doložila výpis z operační knihy (soud konstatuje jeho obsah shora). Právě v tomto bodě žalovaný ukončil dokazování a shledal, že nebyly splněny podmínky pro přiznání jednorázové částky podle zákona č. 297/2021, což je však postup, který soud nemůže v daném případě aprobovat.
27. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 7. 2024 č. j. 9 As 61/2023-65 k otázce rozložení důkazního břemene v obdobných případech konstatoval, že *„(z)atímco naplnění prvního předpokladu bude jednoznačně určitelné z podané žádosti, v případě ostatních tří předpokladů může být jejich ověření nesnadné. Primárním důkazem, jenž může dané okolnosti postavit najisto, je jistě zdravotnická dokumentace žadatelky o jednorázovou peněžní dávku. Ta však může být vzhledem ke značnému časovému odstupu od tvrzeného provedení sterilizace již skartována, jako je tomu ostatně i v nyní projednávané věci, případně rovněž různé kvality a vypovídací hodnoty. Další dokumenty, které by mohly o provedení sterilizace vypovídat, pak nemusí vůbec existovat, případně mohou být jen velice obtížně dohledatelné. Stejně tak v úvahu připadající svědci z okruhu zdravotního personálu si již nemusí okolnosti provedení sterilizace z důvodu časového odstupu pamatovat. Svědci z úzkého rodinného okolí, kterým se oběť v minulosti mohla svěřit, konečně nemusí být s ohledem na jejich vztah s žadatelkou a ze své podstaty pouze zprostředkovanost jimi podávaných informací považováni za důvěryhodné. Důsledkem je, že v případě neexistence zdravotní dokumentace se žadatelka pro prokázání svého nároku typicky ocitne v důkazní nouzi, a to i po řádně poskytnutém poučení a snaze veškeré dostupné dokumenty skutečně získat.“*
28. Totožná je i situace žalobkyně v nyní posuzovaném případě, protože i její zdravotnická dokumentace již byla skartována. Nejvyšší správní soud dále ve vztahu k takové situaci vyslovil, že *„nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech výše vymezených předpokladů pro přiznání peněžité částky podle zákona č. 297/2021 Sb. Naopak postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoliv, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podpořeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Pokud tedy zdravotní dokumentace nebude existovat, případně bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb. za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečnostem žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.“* (podtržení provedl soud, pozn. soudu).
29. Soud se v návaznosti na výše citovaný závěr Nejvyššího správního soudu zabýval tím, zda žadatelka předestřela ono plausibilní, tedy na první pohled přijatelné, dostatečně pravděpodobné tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem.
30. V Žádosti žalobkyně uvedla: *„Když mě připravovali na sál a mazali mi břicho, tak za mnou přišla nějaká sestřička anebo lékařka, přesně nevím, a předala mi papíry k podpisu ohledně výkonu sterilizace. Ptala jsem se jí, co to vlastně je a ona mi jen řekla, že to bude pro mě a i pro mé dítě dobré, a tak jsem to nakonec podepsala, a pak už mě uspali“.* O tom, že žalobkyni byla

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

sterilizace provedena, svědčí jak propouštěcí zpráva z porodnice, z níž vyplývá toliko poznámka: „Žádost o sterilizaci“, tak i lékařská zpráva z gynekologie ze dne 12. 1. 2022, kde je uvedeno „*stp sterilisationem sec Pommeroy*“, a rovněž i kopie operační knihy, kterou předložila i Městská nemocnice X, kde se nachází záznam o sterilizaci žalobkyně. Strany nespouj, že sterilizace byla provedena právě zde. Tvrzení žalobkyně soud pokládá za věrohodné.

31. Z uvedených písemných podkladů jednoznačně vyplývá, že sterilizace tehdy 22leté žalobkyni byla provedena v časově bezprostřední návaznosti na porod toliko druhého dítěte. Podle soudu tyto indicie podporují předpoklad, že žalobkyni byla provedena sterilizace za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu prostou omylu uděleného souhlasu ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021. Soud proto konstatuje, že tvrzení, které žalobkyně uvedla ve své žádosti, a podpořené jmenovanými písemnými podklady, soud považuje za plausibilní ve smyslu výše citované judikatury Nejvyššího správního soudu.
32. Skutečnost, že žalobkyně kromě uvedených písemných podkladů ve spojení s její žádostí a návrhem na slyšení své sestry, který jí byl zamítnut, nemůže ve světle judikatury Nejvyššího správního soudu vést k zamítnutí žádosti. Jakkoli je řízení o žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem svou povahou řízením o žádosti ve smyslu § 44 správního řádu, a je tedy ovládáno zásadou dispozitivní, která předpokládá aktivní účast žadatele, což v dané věci žalobkyně i aktivní byla, není tím nikterak vyloučena zásada materiální pravdy, která je jednou z vůdčích zásad, na nichž je správní řízení postaveno. Skutečnost, že žalobkyně byla v souladu s § 52 správního řádu povinna označit důkazy na podporu svého tvrzení, a tyto i označila, jak je uvedeno výše, nevylučuje povinnost správního orgánu zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2014 č. j. 3 Ads 91/2013-47 a ze dne 18. 3. 2015 č. j. 3 Ads 112/2014-31). V souladu se zásadou materiální pravdy je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2003, č. j. 6 A 114/2000-36).
33. Uzavřel-li žalovaný v návaznosti na zjištění o neexistenci zdravotní dokumentace, že pro vyhovění žádosti nebyly splněny podmínky, neboť žalobkyně dále neprokázala protiprávnost provedené sterilizace, pak je třeba konstatovat, že skutkový stav, který vzal žalovaný za základ napadeného rozhodnutí, vyžaduje zásadní doplnění. Jako důkazní prostředky způsobilé k prokázání skutkového stavu se jeví zejména výslech žalobkyni navržené svědkyně. Bez jejího slyšení žalovaný nemůže rezignovat na zjištění skutkového stavu, který je v projednávaném případě neúplný, a rozhodnout o žádosti v rozporu se zásadou materiální pravdy s premisou, že když tato svědkyně nebyla u operace a je to sestra žalobkyně, nelze její svědectví akceptovat, aniž by ji skutečně jako svědka po řádném poučení slyšel. Povinnosti zjistit skutkový stav v rozsahu potřebném pro rozhodnutí žalovaného nezbavuje ani to, že provedl poučení žalobkyně o možných důkazních návrzích. Žalovaný v napadeném rozhodnutí de facto ignoroval skutečnost zdůrazněnou ve shora citované judikatuře Nejvyššího správního soudu, že žalobkyně se s ohledem na skartaci zdravotnické dokumentace nutně ocitla v důkazní nouzi, a bylo tak s ohledem na existenci jejího plausibilního tvrzení na žalovaném, aby prokázal, že k jí tvrzeným skutečnostem dojít nemohlo. Za nepřipadné pak soud považuje ničím nepodloženou domněnku žalovaného o podpisu Žádosti již dříve, před zákrokem, v gynekologické ambulanci, kde mohla být žalobkyně řádně poučena, neboť o takovém tvrzení nesvědčí žádný důkaz. Současně je třeba

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

se vyrovnat s tvrzením žalobkyně, která uvedla, že, když jí připravovali na sál, dal jí zdravotnický personál podepsat dokumenty. Toto tvrzení nelze akceptovat jako totožné s vyjádřením ministra, že se tak mělo stát přímo v operačním sále, a takové jednání razantně vyloučil. Žalobkyně však neuváděla, že doklad podepsala v operačním sále, nýbrž v místě, *když ji připravovali na sál*. Pouze pokud by žalovaný v dalším řízení po doplnění dokazování a objasnění skutkového stavu zjistil, že žalobkyně s provedením sterilizace skutečně prokazatelně souhlasila a současně byla o povaze a důsledcích tohoto zákroku poučena takovým způsobem, že nemohlo být pochyb o svobodě a prostotě omylu jejího projevu vůle, bylo by možné uzavřít, že se nejednalo o protiprávní sterilizaci ve smyslu zákona č. 297/2021 (viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2024 č. j. 15 Ad 3/22024–37).

34. Pro úplnost soud uvádí, že z ničeho nevyplývá, že by žalobkyně sama o sterilizaci aktivně požádala. V době porodu druhého dítěte jí bylo 22 let, čtyři děti ještě neměla, sama s největší pravděpodobností neměla důvod, aby byla sterilizována. Není tudíž vyloučeno, ba dokonce je pravděpodobné, že žalobkyně o interrupci nežádala, ale např. jen dala souhlas k jejímu provedení. Zda tak, či onak učinila tak v krátkém časovém odstupu od samotného lékařského zákroku, tedy v určitém časovém tlaku, a i v rozrušení před porodem, to v řízení nebylo nijak objasněno, resp. žalovaným vyvráceno. I v tomto ohledu tedy zjevně nebyl dostatečně zjištěn skutkový stav, neboť okolnosti předcházející provedení sterilizace u žalobkyně nejsou ze spisového materiálu nikterak zřejmé.
35. I v případě, že by žalobkyně o sterilizaci předem požádala, jak spekuluje žalovaný, poučení, jež se jí mělo dostat, by zcela jistě nemohlo nahradit informovaný souhlas s provedením sterilizace. Eventualita, že žalobkyně byla v jiné souvislosti informována o tom, že existuje mimo jiné i možnost sterilizace, případně také o tom, co to znamená a jaké má tento lékařský zákrok důsledky, rozhodně nemůže vést k závěru, že žalobkyně si tuto metodu skutečně dobrovolně vybrala a samotný zákrok dobrovolně a poučeně podstoupila. Tvrzení žalovaného, že žalobkyně musela být poučena, a že byla obeznámena i s možností a povahou zákroku sterilizace v gynekologické ordinaci, musí soud označit za ničím nepodložené a v dané souvislosti za zavádějící.
36. Soud shrnuje, že žalovaný by měl v dalším řízení aktivně usilovat o řádné zjištění skutkového stavu. V případě, že žalovaný neprokáže, že k žadatelkou tvrzeným skutečnostem dojít nemohlo, bude muset považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky podle zákona č. 297/2021 za naplněné.
37. Na základě shora uvedených skutečností shledal soud žalobu důvodnou, a proto napadené rozhodnutí zrušil podle § 78 odst. 1 s. ř. s. V souladu s § 78 odst. 4 s. ř. s. soud zároveň rozhodl o vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení, v němž bude žalovaný shora vyjádřeným právním názorem soudu vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). Soud nepřistoupil ke zrušení prvostupňového rozhodnutí, jak umožňuje § 78 odst. 3 s. ř. s., a ponechal na úvaze ministra, zda bude možné vytykané nedostatky napravit v rámci rozkladového řízení.
38. Výrok II. o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s., podle kterého má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Ve věci měla plný úspěch žalobkyně, proto soud uložil žalovanému, aby jí zaplatil náhradu nákladů řízení. S ohledem na to, že toto soudní řízení bylo osvobozeno od soudního poplatku, úspěšné žalobkyni náleží pouze náhrada nákladů vynaložených na právní zastoupení, které spočívají v odměně za 2 úkony právní služby [příprava a převzetí zastoupení a podání žaloby podle § 11 odst. 1

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.

písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb. (dále též „advokátní tarif“),] po 4 620 Kč (§ 7 bod 5 ve vazbě na § 9 odst. 5 advokátního tarifu) a režijní paušál ve výši 2 x 450 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), tj. 10 140 Kč. Zástupce žalobkyně soudu doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, proto se částka nákladů právního zastoupení zvyšuje o zákonnou sazbu DPH ve výši 21 %, tj. o 2 130 Kč. Žalovaný je tedy povinen zaplatit žalobkyni k rukám jejího právního zástupce, advokáta Mgr. Jiřího Tomoly částku 12 270 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 25. července 2025

JUDr. Ludmila Sandnerová v. r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje M. P.